

1. YLEISTÄ

Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry on itsenäinen ja valtakunnallinen kansalaisjärjestö. Sen tehtävänä on edistää ekumeenista sekä uskontojen- ja katsomustenvälistä vuorovaikutusta tieteen, taiteen ja uskontodialogin keinoin.

2. TAVOITTEET

FOKUS ry vaikuttaa kristilliseltä ja ekumeeniselta arvopohjalta sekä rakentaa siltoja eri toimijoiden välille edistäen avointa ekumeenista vuorovaikutusta sekä rakentavaa uskontojen- ja kulttuurienvälistä dialogia. Yhdistyksen tavoitteena on luoda vaikuttavaa vuoropuhelua vastakkainasettelua ehkäisemään.

Vuoden 2017 toiminnan painopisteet Yhteisymmärrysviikko, Juhlakalenterin tuottaminen ja Katsomusdialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla –hanke olivat toimintavuodelle esitettyjen ja yhdistyksen yleistavoitteiden mukaisia. Toimintaa värittivät YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon tapahtumien koordinointi teemalla *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*, dialogimateriaalien tuottaminen ja kehittäminen (mm. monikulttuurinen juhlakalenteri) ja *Katsomusdialogilla yhteiskuntarauhaa* – hankkeen työpajat ja koulutukset.

3. TOIMINTA

3.1. USKONTODIALOGI

3.1.1. YK:n Uskontojen ja katsomusten yhteisymmärryksen viikko 2017

FOKUS ry kutsui eri toimijoita yhteen toteuttamaan viikon tapahtumia ja motivoi eri tahoja tapahtumien järjestämiseen sekä tiedotti teemaviikosta valtakunnallisesti. Yhteisymmärrysviikon suojelijana vuonna 2017 toimi presidentti **Tarja Halonen**.

Vuoden 2017 yhteisymmärrysviikon teemana oli Suomen 100-vuotisjuhalvuoden hengessä ”Monien uskontojen ja katsomusten Suomi”. Teemaviikolla julkaistiin kansainvälisessä seminaarissa artikkelikokoelma joka luotaa itsenäisen Suomen uskonnollista ympäristöä viimeisen sadan vuoden ajalta.

Vuonna 2017 teemaviikolla toteutui 45 tapahtumaa yhteensä 12 eri paikkakunnalla. Teemaviikon ohjelmassa oli konserteja, työpajoja ja elokuvaesityksiä sekä laajalla yhteistyöllä järjestettyjä keskustelutilaisuuksia. Tarkempia ohjelmatietoja löytyy teemaviikon sivuilta www.yhteisymmärrysviikko.fi.

Teemaviikosta ja tapahtumatarjonnasta tiedotettiin yhteisymmärrysviikko.fi -nettisivuilla, Facebookissa, yhdistyksen sidosryhmille sähköpostitse sekä valtakunnalliselle medialle että alueellisille medioille. Teemaviikon toimijaverkosto on avoin kaikille kiinnostuneille toimijoille ja siihen on kannustettu mukaan sekä uskonnollisia että katsomuksellisia toimijoita.

Teemaviikon 2017 järjestämisen tukena oli ohjausryhmä, johon kuuluivat edustajat USKOT-foorumista, Suomen Ekumeenisesta Neuvostosta, Nuorten uskontodialogiryhmästä, Suomen Islamilaisesta Neuvostosta, Suomen Muslimiliitosta, Lehto ry:stä, Kirkkohallituksesta, Bahá'í-yhteisöstä, Suomen Buddhalaisesta Unionista, Humanistiliitosta ja Vapaa-ajattelijain Liitosta.

3.1.2 Katsomusdialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla –globaalikasvatushanke 2017-2018

Hanke viestii uskonnoista rauhan voimavarana ja järjestää työpajoja ja kouluvierailuja aiheesta. Hankkeessa tuetaan yläkoulu- ja lukioikäisten sekä heidän opettajiensa katsomusdialogivalmiuksia tarjoamalla valmiita ilmaisia tuntimalleja ja dialogityöpajoja aiheesta.

Ulkoministeriön rahoittama hanke ”Uskontodialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla” käynnistyi materiaalien tuotannolla keväällä 2017. Aineistot tuotettiin yhteistyössä kasvatusalan ammattilaisista koostuvan kasvatusmateriaalityöryhmän kanssa. Aineistosta kerättiin jo suunnitteluvaiheessa palautetta verkossa sekä eri tapahtumissa. Hankkeen aineistoja esiteltiin yhdistyksen tapahtumissa sekä muun muassa Kirkkopäivillä toukokuussa ja SuomiAreenassa heinäkuussa.

Valmiit tuntisuunnitelmat on suunnattu yläkouluun ja lukioon, ja ne ovat vapaasti verkossa käytettävissä osoitteessa www.kulttuurifoorumi.fi/kasvatus. Aineisto tarjoaa eväitä katsomuksellisen moninaisuuden kohtaamiseen ja dialogitaitojen harjoittamiseen. Aineisto sisältää valmiita tuntirunkoja ja toiminnallisia harjoituksia katsomuksellisen moninaisuuden kohtaamiseen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Opettajat ovat pitäneet kulttuurisen osaamisen teemoja tärkeinä ja palautteissa on korostunut myös mediakritiikin harjoittelun tarve.

Syksyllä koulutettiin 10 vapaaehtoista kouluvierailijaa ja koulut ovat voineet tilata ilmaiseksi kouluvierailijan pitämään dialogityöpajaa. Kaiken kaikkiaan vuoden 2017 aikana toteutui dialogityöpajoja koululaisille, opiskelijoille ja opettajille yhteensä 20 eri puolilla Suomea. Osassa työpajoista tehtiin yhteistyötä KEPAn Koulu maailmaa muuttamaan -hankkeen kanssa. Dialogityöpajan voi tilata koululle tai koulutukseen ilmaiseksi edelleen vuonna 2018.

3.1.3 Muu dialogiyhteistyö

Yhdistyksen yhteistyöverkostoon kuului seurakuntien lisäksi ekumeenisia ja dialogitoimijoita sekä kulttuuri- ja muita järjestöjä. Tieteen ja taiteen kristillisen tukisäätiön perustajajäsenenä yhdistys toimi tiiviissä yhteistyössä säätiön tarkoituksen toteuttamiseksi. Yhdistystä edusti vuoden 2017 aikana säätiön hallituksessa puheenjohtaja Ilari Rantakari.

FOKUS ry on Suomen Ekumeenisen Neuvoston kumppanuusjärjestö. Ilari Rantakari oli jäsen SENin kasvatusjaostossa ja vuoden 2016 lopulla yhdistyksen hallitus nimesi jäsenet SENin asettamiin jaostoihin: kasvatusasioiden jaostoon Pekka Iivonen, yhteiskunnalliseen jaostoon Ilari Rantakari ja yhdenvertaisuusjaostoon Satu Mustonen. Toiminnanjohtaja Satu Mustonen on jäsenen myös SEN:n ekumeenisen vastuuviikon työryhmässä. FOKUS ry on Kirkkopalvelujen, KEPAn ja monikulttuurisuusjärjestö MoniHelin jäsenjärjestö sekä Anna Lindh -säätiön Suomen verkoston jäsen. Yhdistys toimii myös yhteistyössä USKOT-foorumin ja kansainvälisen Religions for Peace -järjestön kanssa.

Kirkkopäivillä 2017 toteutui Turussa Dialogue Cafe – kohtaamiskahvila yhteistyössä USKOT-foorumin ja SEN:n kanssa.

3.1.4 Monitoimikeskus- ja moskeijahanke

Vuosina 2014 ja 2015 Fokus ry oli mukana tontinvarausaloitteentekijänä Suomen Muslimiliitto ry:n ja Suomen Musliminaiset ry:n kanssa perustettavan Oasis-säätiön lukuun. Tämän jälkeen yhdistys ei ole ollut mukana hankkeen valmistelussa, vaan siitä on vastannut Suomi-Barhain Ystävyysseura ry ja sen Oasis-toimikunta. Fokus ry:llä ei ole ollut vuosina 2016-2017 valmisteluun liittyviä velvoitteita, ei taloudellisia eikä muita kytköksiä hankkeeseen.

Toimintavuoden aikana monitoimikeskus- ja moskeijahankkeen (Oasis) jättämä tontinvaraushakemus oli tiiviissä Helsingin kaupungin käsittelyssä. Oasis- hankkeen ja kaupungin välisessä neuvottelussa päästiin joulukuussa 2017 yhteisymmärrykseen hankkeen toteutuksessa sovellettavista ehdoista. Oasis –säätöön lopullinen rekisteröinti ei ollut mahdollista Helsingin kaupungin kanssa käytyjen neuvottelujen, mm. kaupungin sääntöjen edellyttämien ehtojen, kuten kaupungin edustajien säätöön hallintoon osallistumisen vuoksi. Kaupungin ehdoissa sopimusosapuoleksi hyväksytään ainoastaan rekisteröity Oasis-säätiö. Kaupungin asiakirjoissa on näkynyt yhdistyksen nimi alkuperäisen ehdotuksen yhtenä osapuolena. Oasis-hankkeen valmistelussa on otettu aikalisä, ja Oasis-hanke peruutti tontinvarausesityksen 14.12.2017 suunnitellusta kaupunginhallituksen 18.12.2017 käsittelystä.

3.2. JULKAISUTOIMINTA

3.2.1. Monikulttuurinen juhlakalenteri koululaisille

Yhdistys toteutti lukukaudelle 2017-2018 kaksikielisen juhlakalenterin yhteistyössä Ad Astra rf:n kanssa, jonka avulla lapset ja opettajat voivat seurata eri kulttuurien ja uskontojen juhlia. Seinäkalenteria on voinut tilata yhdistykseltä maksua vastaan, verkossa kalenteri on ollut ilmaiseksi käytössä osoitteessa www.juhlakalenteri.fi ja www.festkalendern.fi.

3.2.2. Monien uskontojen ja katsomusten Suomi (Suomi 100-hanke)

Toimintavuonna julkaistiin Yhteisymmärrysviikon seminaarissa 2.2. artikkelikokoelma ”Monien uskontojen ja katsomusten Suomi”. Julkaisuhanke toteutui yhteistyössä Kirkon tutkimuskeskuksen ja Åbo Akademin Donner-Instituutin kanssa. Kokoomateoksen teemoja ovat moniuskontoisen Suomen kehittyminen sekä eri uskonnollisten perinteiden välinen vuorovaikutus. Julkaisu on saatavilla verkossa pdf-versiona ja kirjana se julkaistiin suomeksi ja ruotsiksi Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisusarjassa helmikuussa 2017.

Teoksen toimituskuntaan kuuluivat Kimmo Ketola, Jussi Sohlberg, Ruth Illman ja Riitta Latvio. Fokus ry:stä mukana hankkeen ohjausryhmässä olivat toiminnanjohtaja Satu Mustonen sekä puheenjohtaja Ilari Rantakari.

3.3. SEMINAARITOIMINTA

3.3.1. Cultura Nova – vastakkainasettelusta vaikuttavaan vuoropuheluun - keskustelutarja

Cultura Nova –keskustelutarjassa toteutui kolme tilaisuutta Kuopiossa yhteistyössä Valamon opiston, Opetushallituksen, Snellman –kesäyliopiston ja Itä-Suomen aluehallintoviraston kanssa:

Arvot ja kasvatus monimuotoisessa Suomessa 20.9.2017

Kuopion lääninhallitusrakennukseen kokoontuneet osallistujat ja alustajat kuvataiteilija, kirjailija **Riikka Juvonen**, Vapaa-ajattelijain liiton pääsihteeri **Esa Ylikoski** ja valmentaja **Atik Ismail** sekä puheenjohtaja, kasvatusasioiden koordinaattori **Sirpa Okulov** keskustelivat vilkkaasti kasvatuksesta monien uskontojen ja katsomusten Suomessa.

Katsomusten väliselle dialogille ja yhteistyölle todettiin olevan suuri tarve. Arvoilmaston moninaistuminen herättää kysymyksiä ja keskustelua kodeissa, kouluissa ja yhteiskunnallisesti. Tilaisuudessa summattiin näkemyksiä dialogista seuraavasti: Katsomusdialogin edellytys on rehellinen ja aito puhe, kohtaaminen aidosti omasta vakaumuksesta käsin keskustelukumppanin näkemyksiä kunnioittaen.

Koti, uskonto, isänmaa 2.0. 11.10.2017

Cultura Nova–keskustelutarjan toisessa tilaisuudessa pohdittiin yhdessä kodin ja uskonnon roolia tasavertaisen ja kestäväen yhteiskunnan rakentamisessa. Europarlamentaarikko **Sirpa Pietikäinen** muistutti tervehdyksessään: ”Luottamuksen yhteiskuntaa voidaan rakentaa, kun kaikkien perusoikeudet on turvattu. Jokaisella on perusoikeudet ja ihmisoikeudet.” Muita alustajia tilaisuudessa olivat Itä-Suomen hallinto-oikeuden ylituomari **Veijo Tarukannel**, professori **Juha**

Hämäläinen, kotoutumisen asiantuntija **Tsega Kiflie** ja **arkkipiispa Leo**. Puheenjohtajana toimi opetustoimen ylitarkastaja **Kari Lehtola**.

Hyvä arki Suomessa – mitä kuuluu hyvään arkeen ja osallisuuteen? 8.11. 2017

Keskustelutarjan viimeisessä osassa aiheena oli hyvä arki, tilaisuudessa pohdittiin mistä hyvä arki ja osallisuus rakentuvat ja mitä niihin kuuluu.

Puheenjohtajana oli kasvatusasiain koordinaattori **Sirpa Okulov**, mukana keskustelemassa sosiaalityön professori **Riitta Vornanen**, Pelastusopiston rehtori **Mervi Parviainen**, arabian ja islamin opettaja **Naser Omarieh**, ja lukiolaiset **Alpo Tuominen** ja **Aleksis Tammi** Kuopion klassillisesta lukiosta.

Cultura Nova –keskustelutarjan aineisto ja tallenteet löytyvät verkosta.

3.3.2.

Keskustelutilaisuus Rauha, rasismi, radikalisoituminen – uskontojen rooli yhteiskunnassa?

toteutui 10.7. Porin SuomiAreenassa. Tilaisuuden järjestivät evankelisluterilainen kirkko yhteistyössä CMI:n, Kirkon Ulkomaanavun, Suomen Lähetysseuran, The Ulkopolitistin ja FOKUS ry:n kanssa. Keskusteluun osallistuivat Turun piispa **Kaarlo Kalliala**, sisäministeri **Paula Risikko**, CMI:n Irak-ohjelman johtaja **Hussein Al Tae**, Kirkon Ulkomaanavun rauhanverkoston projektikoordinaattori **Milla Perukangas** ja Suomen Lähetysseuran ulkomaantyön johtaja **Rolf Steffansson**. Paneelin juonsi The Ulkopolitistin päätoimittaja **Timo Stewart**.

Piispa Kalliala tiivistä käytyä keskustelua toteamalla: ”Peruskokemus kaikissa uskonnoissa on yhteinen. Emme hyväksy väkivaltaa ja hyväksikäyttöä.”

3.4. KLUBI- JA TAIDETOIMINTA

3.4.1. Musiikkitoiminta

Vuoden aikana käynnistettiin Monien uskontojen ja katsomusten Suomi –kuoron (MUKS) toiminta. MUKS –kuoron ensiesiintyminen oli Porin SuomiAreenassa 2017. Kuorolle valmisteltiin ohjelmistoa ja suunniteltiin tulevaa toimintaa.

Yhdistykselle perustettiin myös taidetyöryhmä, jonka tehtävänä on erityisesti kehittää musiikki- ja kuorotoimintaa sekä siihen mahdollisesti liittyvää julkaisutoimintaa.

3.4.2. Näyttelyt

Pyhän lähteillä –näyttelyä tehtiin tunnetuksi eri tilaisuuksissa ja koulutuksissa vuoden aikana. Se oli esillä muun muassa kouluvierailijakoulutuksessa. *Pyhän lähteillä* -näyttely on edelleen myynnissä ja vuokrattavana toimistolta.

3.4.3. Olli Auterisen rahasto

Rahastosta myönnettiin kaksi 500 euron stipendiä vuonna 2017. Stipendit saivat Lapin musiikkiopiston opiskelijat Toivo Tervaskanto (harppu) ja Annukka Hiltunen (sello).

Lukupiiri ja tiedeklubitoiminta olivat tauolla vuonna 2017.

3.5. VIESTINTÄ

Yhdistyksen verkkosivut ovat sosiaalisen median ohella keskeisin tiedotusväline. Jäsenille lähetetään muutama jäsenkirje vuodessa pääasiassa sähköisesti.

Näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa on parannettu tehostamalla erityisesti Facebookin ja Instagramin käyttöä.

Yhdistyksen toimintaa ja katsomusdialogivalmiuksia tukevia aineistoja esiteltiin muun muassa valtakunnallisessa Oppimisen Fiesta –tapahtumassa sekä Educa-messuilla 2017. Tapahtumista ja julkaisuista on viestitty aktiivisesti eri sosiaalisen median kanavissa.

3.6. TULEVIEN VUOSIEN PROJEKTIT

3.6.1. Vuoden 2018 Yhteisymmärrysviikkoa valmisteltiin työryhmän ja toimijaverkoston kanssa. Viikon teemana on vieraanvaraisuus. YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon viettoa 2018 suojelee apulaispormestari Nasima Razmyar.

3.6.2. Viestintä- ja globaalikasvatushanke ”Katsomusdialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla” jatkuu vuonna 2018 kouluvierailuilla tukien nuorten ja kasvattajien katsomusdialogivalmiuksia. Globaalikasvatushanke 2019-2020 on suunnittelussa.

3.6.3. Vuoden 2018 aikana valmistellaan uskontojen kohtaamisen ohjelmakokonaisuutta Jyväskylän Kirkkopäiville 2019.

4. HALLINTO

4.1. Henkilöstö, hallitus ja neuvottelukunta

4.1.1. Henkilöstö

Toiminnanjohtajana jatkoi TM, kulttuurintuottaja Satu Mustonen. Kouluttajana globaalikasvatushankkeessa toimi osa-aikaisesti FM Helena McKeough 16.3-16.5. ja 1.9.-24.11.2017.

4.1.2. Hallitus ja työryhmät

Hallituksen 2017 muodostivat:

Pekka Iivonen, varapuheenjohtaja

Satu Mustonen, sihteeri

Virpi Paulanto

Marja Pentikäinen

Ilari Rantakari, puheenjohtaja

Matti Turunen

Hanne von Weissenberg

Nina Maskulin

Raija Urama

Yhdistyksen hallitus kokoontui vuoden 2017 kuluessa 8 kertaa.

Työryhmät

Työryhmät avustivat yhdistyksen projektien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kasvatust materiaalityöryhmään kuuluivat opetusneuvos Pekka Iivonen, TM ja päiväkodin johtaja Silja Lamminmäki-Vartia, FM Helena McKeough, aineenopettajat Suaad Onnisekä, Anuleena Kimanen ja Vesa Soikkeli sekä vaihtuvia asiantuntijoita.

Tiedetyöryhmän jäseniä olivat dosentti Katja Ritari, tohtorikoulutettava FM Nina Maskulin ja dosentti Johan Bastubacka.

Taidetyöryhmän jäseniä olivat MuM, kanttori Matti Turunen, MuM Raija Urama, kirkkomuusikko Kristiina Virtanen, ohjaaja Vilma Pulkkinen, musiikkikasvattajat Laura Iivonen-Mellais ja Aurora Reunanen sekä pääsihteeri Raisa Lindroos.

4.1.3. Neuvottelukunta

Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi Turun piispa Kaarlo Kalliala. Neuvottelukunta kokoontui vuonna 2017 kerran, kokoontumisen aiheena olivat nuorten katsomusdialogivalmiudet.

Neuvottelukunnan tehtävänä on toimia yhdistyksen neuvoa-antavana elimenä, tukea ja arvioida sen tarkoituksen toteutumista ja tehdä tarvittaessa toiminta-aloitteita ja keskustelunavauksia. Neuvottelukunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa.

4.2. VUOSIKOKOUS JA JÄSENISTÖ

Yhdistyksen sääntömääräinen vuosikokous pidettiin 25.4.2017, yhdistyksen tiloissa, Hietalahdenranta 13, Helsinki. Jäsenrekisterissä on 85 jäsentä, joista 18 on ainais- tai kunniajäseniä

5. TALOUS 2017

Tilinpäätös tilikaudelta 1.1.–31.12.2017 osoittaa alijäämää 30 964,18 euroa. Tuloslaskelmaan kirjatun lisäksi yhdistyksen sijoitussalkun markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus on vuoden 2017 aikana noussut 57 495,58 euroa. Jos realisoimaton arvonnousu lisättäisiin yhdistyksen tulokseen, osoittaisi tuloslaskelma 26 531,40 euroa ylijäämää.

Sijoitussalkun markkina-arvo on vuoden lopussa ollut 570 173,06 euroa ja kirjanpitoarvo 459 302,59 euroa. Sijoitus- ja rahoitustoiminnan nettotuotto on rahastosiirrot mukaan laskettuna ollut 5 599,51 euroa.

Yhdistyksellä on hallussaan Olli Auterisen määrätarkoitukseen sidottu rahasto (91 959,10 euroa), jonka varat hoidetaan osana yhdistyksen sijoitussalkkua.

Yhdistyksellä on ollut maksuvalmiuden takaamiseksi käytössä Nordean luotollinen tili 20 000 euron limiitillä.

Yhdistyksen toiminta rahoitetaan julkisilla hanketuilla ja muilla tuotoilla (säätiot, sijoitustuotot, kolehdit, jäsenmaksut). Yhdistyksen tavoitteena on tehostaa toiminnan rahoittamista yleiskatteisilla toiminta-avustuksilla.